

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 7.

У НОВОМ САДУ 13. ФЕБРУАРА 1886.

ГОД. II.

С Е Ћ А Њ Е.

Б о ј.

аспела си бујну косу,
Бујну косу — занос пусти,
Па ме варка, па ме лови
Твоје косе прамен густе.

Задрхт'о сам... посрн'о сам,
Сласт сам пио с твојих усти —
Опио ме, — занео ме
Твоје косе прамен густе!...

Крај извора

Сећаш ли се, ја се сећам живо,
Као да сам то на јави снив'о.
Сећаш ли се оних ведрих дана,
Оног раја, оног вилистана?
Кад смо били крај извора мала,
Ведро небо, а ведрија шала,
Где си љубав мени шапутала?

Сећаш ли се? Ја се сећам живо,
Прво миље ја сам тад ужив'о,
Први пољуб са твојих усана
— Прва љубав сузом освештана, —
Ти си тада, моја дико мала,
Од милоште тихо задрхтала,
Па ми топлу љубав шапутала?

Моја си...

Пред олтаром ти си моја била,
Ја ти течах: Љубо моја мила! —
А ти склопи те очице бајне,
Стеже тихо груди уздисајне!

Вратисмо се са весели свати,
Нас је твоја дочекала мати,
Просу жито преко два младенца,
Преко мене, — преко твога венца!

Стискох руку, твоју руку нежну,
Малу, облук, пуначку и снежну —
А ти рече: Еј, ала смо срећни!
— Хвала теби, хвала, боже вечни!

Ој, како смо уживали млади,
У срећници, милошти и нади; —
Ти си била веселого лица,
Бисер-круна свију невестица!

Што се плашиш?

Што се плашиш? Зар од мене, кажи?
Мене твоје занеле су дражи,
Па бих хтео да вечито снивам,
Да у твојем погледу уживам!

Што се плашиш, жељо моја жива?
Дођи ближе срца сагорива,
Да осетим крви бујно врело,
Љубо моја, моје лане бело!

Ал' ти ћутиш? Уснице ти рујне,
Шапћу речи тихане, нечујне:
Те спомињеш, што је негда било,
Старе дворе, — материно крило!

Хој, жељице нек те, младу, мину,
Заборави негу материну,
Њено крило и осмејка блага,
Па ме љуби, љубићу те, Драга!..

У зору.

Заблистала рујна зора,
Сван'о јарки дан, —
Оживела чарна гора,
Диван — вилистан!

Хај, устани, миље моје,
Да уживаш свет!
Слушај, како тице поје,
— Лаган им је лёт!

Ој, погледај поток мали,
Слушај жубор тај?
Сребрнасти плове вали
У далеки крај!

Слушај жубор, слушај, мила,
Тајанствени јек:
Све је слика ништавила,
Кратак нам је век!

Што је живо, мрети мора,
То је закон знај;
Хај, устани, свану зора,
Грану јарки дан!

Ал' ти плачеш, сузе лете,
Уздах с' чује тек?
Ох, ја знадем боље свете,
Суза им је лек!

На заходу.

Где, како сунце седа,
Румен је обзор цео...
Још мало, само мало
И црн ће пасти вео.

Тихо ће свијет спати
У крилу благе ноћи,
Ал' варљив санак неће
Додирнут' твоје очи!

Ти ћеш, к'о увек, дуго
У поноћ црну глати,
Па ћеш кроз сузе шапат':
Тужна сам, тужна, мати!

На плавом оном своду
Многа се звезда паће,
Ал' моја звезда сјајна
За навек мени заће!

Ох, звездо, моја звездо,
Светлице жића мога!
На небу плаву — авај!
Нестаде сјаја твога!...

Тихо ће свијет спати
У крилу благе ноћи,
Ал' варљив санак — неће
Додирнут' твоје очи!

Љубинко.

ВЕЉКО.

ПРИПОВЕТКА МИЛУТИНА ЈАКШИЋА.

(Наставак.)

III.

 едеља после подне. Овде онде на сокаку седе старији у ладовини на положеним деблима одсеченог багрења, и по земљи, поскидали шепири, те једни диванишу о бољим временима, о овогодишњој жетви и бог зна о чему још не, а други се картају. Карте су им већ добиле сасвим други изглед, и опет се деда Совра чуди, како може Миша Велисављев да погоди свачије карте.

Насред села пред крчмом игра коло. Игра, па стане, а чила момчадија несташно речима задиркује стидљиве девојане. Можда се срде, кад су онако дорумениле. Ал' зашто би се онда онако мило смешиле. О, тај смеј многом је већ делији јуначко срце однео.

Већ се и сунце клони заходу, а коло се још једном ухвати. Свирац свира, коло се таласа; не знаш управо, да-ли лепше везу прети вештога свирца или чизме ушмураних играча. Та последње је, па нек се игра.

Свирац стаде; лепи се венац раскину. Чисто ти је жао; али како је оном, коме је и срце откинуто.

Сви се разишли, само још остало неколико момака. Надигравају се. Милина их је погледати: све здрави па стасити као борови. Заплећу, све се праша. Они старији, ожењени, гледе. Не знаш рећи, на коме је остало.

Затим уђоше загрљени у крчму, да поред чаше вина отпевају коју. Свирац засвира, а песма се заори.

У крчми је и Вељко Стојанов.

Пили су мало и певали, па се онда дигоше.

»Хајд, ко ће у наш крај!« повикаше неки.

И момци се почеше купити у гомилице, како из ког краја.

»А куда ћеш ти, Милане?« запита Вељко, »остани још мало, па ћемо заједно, ево остаће и Богдан и Милош.«

»Хајде де«, одговори Милан и седе опет на старо своје место. И свирац је остао.

Милош је певао а они су га пратили пијући полагацко оно бело вино.

Наједаред ће Вељко, кад у крчми није било више никог:

»Хоћете-л' са мном у хрватску крчму?«

Сви се згледаше. У хрватску крчму није

крочила српска нога, а да није било разбијених глава.

»А шта ћемо тамо?« запитала Милан.

»Имам нека рачуна са Ловром Позојевим. Ако га нађемо тамо с његовима, да се разрачунамо. Кад га ја дохватим у ове руке, видиће, како ће« . . . и трошно стакло запришта под грчевитим притиском.

Сва тројица пристадоше.

»Хајде, Драго, хоћеш и ти с нама?« запитала Вељко.

»Хоћу«, одговори свирац.

Свирац засвира, те пођоше хрватском крају. Ко их је срео, зачуђено их је погледао, као да је помислио: куда ће ови овамо?

Кроз онај прозор светли свећа. Отворише врата са совака и уђоше унутра. То је била хрватска крчма.

Крчма је била празна. Четири зида и на сваким по која шарена слика.

У једном крају пружио се дуг сто и до њега две тако исто дуге клупе. Из друге собе истрчи сад крчмарица; ваљда је чула врата.

»Дај вина, крчмарице!« викне Вељко.

»Нема вина«, одговори крчмарица сасвим старо.

»Бре дај вина, јер ако га ја потражим, неће бити добра«, опречи се Богдан и пресече мргодним погледом крчмарицу, која се још није с места кретала, него их посматрала дрским погледом.

»Дај вина!« и у том гласу било је толико претње, да је јогунаста крчмарица и нехотице пошла по вино.

Они поседаше за сто, а она им донесе вино.

»А где су ти гости, сека Ано?« опет ће Богдан лепо. »Недеља, па зар тако сасвим празно?«

»Е сви су код газда-Томића на свадби.«

»Ал' ваљда нису и кнежеви, та они су од заманде у завади . . . Ха, Ано?«

»Знам ја«, одговори млада крчмарица па оде опет у другу собу, залузивши љутито врата за собом.

»Триста јој њених, како је лепа, кад се срди«, примети Милош.

»А да је видиш, кад се насмеје«, дода Богдан. »Ја је знам већ одавна. Док је био жив њен покојни Блаж, долазио сам покаткад овамо. Добро смо се живили. А где је сад, како јој је неправдо, што смо дошли. Ваљда још није заборавила, како смо нас двојица попили доста чаша без рачуна.«

Разговор је текао, а вина је у флаши било све мање. Пије се уз реч, па се и не осећа. Нема, још једна чаша, да повкуси суво грло једног свираца.

»Крчмарице, дај вина«, викне Богдан и луши флашом о сто.

Нико се није одазивао.

»Та дед, да је видим, где је«, рекне Вељко и устане с места, па се упути вратима, у која је мало час ушла крчмарица. Отвори врата и завири у собу. »Ха! . . .« отрже му се и нехотице, али се окрете своје друштву, као да ништа није ни било, па рече:

»Хајдемоте мало и у ову другу собу!«

Сви устану и пођу за Вељком.

За једним столом крај пећке седла су два момка. Један је био постарији, рапава лица, ниска чела, а други је био млад, доста развијен, у лицу леп, само му поглед и сувише упоран. То је главом Ловра Позојев.

»Да седнемо ево код овог стола« рекне Вељко а преко лица му прелети подругљив осмејак. Седоше уз онај сто, уз који су и она двојица седели.

Ловра несигурно погледа на Вељка, у лицу побледи, прети му задршћу а оног упорног погледа нестале с лица. Да ли је заборавио на нож, што га вагда за чизмом носи?

»Гледај мајкиног јунака, како мрви«, пришапне Богдан Милошу на уво. И Ловра је то чуо, па је још већма побледио.

Нема тишина овлада је у соби. Крчмарица је са зењом у срцу гледала намргођено чело Вељково. Вељко је лупкао прстом о сто.

На један мах луши бесно песницом о сто, а вино се просу Ловри у крило и поли прошке му гаће. Разјареним погледом пресече га Вељко, а онај га је само забленуто гледао.

»Хајде кући«, рече Вељко своје друштву, а преко лица му се опет превуче подругљив осмејак.

Другови се зачудише; мислили су, да је то тек пала. Вељко збиља устаде и пође.

»А куда ћеш?« запитала Богдан. »Та стани, ја ћу му показати, ако ти нећеш«, дода полугласно.

»Ја се нисам тукао с женама. Зар га не видиш, где је побледио као крпа а дркће као прут?« одговори Вељко и окрете поносито главу, па пође вратима. За њим се дигоше и остали, а Ловра је седио с оним другим као скамењен.

Врата се од крчме затворише; још се чуо с поља свирац и крупни, мушки гласови.

»Хоћемо-л кроз овај сокачић?« запита свирац. »Овуда је ближе.«

»Терај великим сокаком; шта да се провлачимо кроз тесне сокачиће, као да нам је сила«, одговори Милан. »Певај, Милоше, овај крај није скоро чуо наше песме.

И Милош запева једну ројтанску, а свирац и другари су га пратили, да се све разлегало и одбијало од великих зидова.

»Ијују!« подвикну Милош . . . наједаред пуче пушка. Врата на кнежевој кући нагло се затворише и брава шкрину. Пси су немирно лајали. —

Насред пута међу занемелим момцима лежао је у крви својој Милан. Сачме из пушке њега су добиле. Из целе леве стране лошила је крв и мешала се с прашином.

Наспрам месечине видило се лице Миланово бледо као у самртника. Као одсечени цветак у разору клонула је лепа глава његова, уздахнуо је, отворио је још једаред очи, па је онда издахнуо. . .

Ох, Вељко је добро разумео тај поглед. Као жиг од усијаног гвожђа остао је поглед тај у срцу Вељкову. Паклена борба растрзала му је груди. Пољунцима је обасинао мраморно чело милог побратима. Тешки окови туге стезали су му груди, а необузdana освета кидала је те око-

ве. Срце је страховито било, а речи су застајале у грлу.

Дуго је клечао нагнут над Миланом. Онда је скочио, као рањен се тигар одупирао дивском силом, да обори врата, из којих се просула смртоносна ватра. Узалуд се одупирао, јер је чврста брава равнодушно одбијала напоре полу-несвеснога човека.

— »Ох, мене уби, арамијо, ја сам крив«, викнуо је очајним гласом. »Нож ми дајте, да...« и још је силније гурао врата.

Богдан брже дотрчи и поведе Вељка кући, јер се међутим свет био скупио. Миланово тело већ су однели на нежне руке несретној мајци.

Кад је снаш-Ката видила лице свога сина, вриснула је и устукнула натраг а чича-Панта је немо посматрао усколебане црте и кржаве хаљине Вељкове.

Мирољубиви сељани згрозили се и узнемирили, кад су чули за тај злочин. Једни су сажаљевали Милана, други су осуђивали нечовечног Ловру и још више његовог оца Мату, а трећи су и јавно на дивану рекли по коју против недела тог. Ал' тих је најмање било. Не мож', брате, кад су настала чудна времена.

Приповедало се, да ће Вељко на тешку робију. А за што, и кро-што? Ко ће то знати? Тако је спахинска столица осудила. Однели су га већ у оближњу варош. (Наставиће се.)

А П О С Т О Ј.

(ПЕТЕФИ.)

X.

зишао је из града.

Кад остави те уске зидове,

К'о да се тамнице опростио.

Грабљиво удисаше свежи зрак,

Најдражи поклон творца свевишњег,

Од кога нога снагу добија,

А душа крила.

Кадгод се тек осврнуо,

Кад је од града доста одмак'о:

Куће се чисто срасле,

А торањ грдни једва с' довиди,

У даљној магли прогутан,

А шум из града чуо се, к'о зујање чела.

П'онда овако започе;

„Ох даље, даље!

Где ништа не ћу чути ни видети

Оданде, где сам досле живео,

Ако се може каз'ти — живео.

Па суну као бичем опинут.

Када му град већ неста пред оком,

И он се нађе у бескрајности,

Онда је истом душом дахнуо:

„Ох, слободан сам, — викну, —

„Ја сам слободан!“

Више не мога зборити:

Ал' сузе су говориле,

И казале су осећаје му

Боље него би језик умео.

Ох каква ј' мис'о, какво осећање,

Кад човек првом буде слободан!

Крену се даље, пође:

Куда га лепи предео мамљаше,

Тамо је корач'о.

Чудио се брегу, равници,

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Шуми на брегу, на равници пољу,
 И свему, што је оком саглед'о,
 Јер за-њ је ново било све:
 Први је пут сад глед'о природу,
 Лепоте природне.
 И тамо у висини,
 Међу лузима,
 Који се чак до неба гранају,
 Где с' грмљавина чини рекин шум
 А грмљавина страшног суда тутањ...
 Ил' онде на равници широкој,
 Где тихо струји какав поточић,
 Где ј' највећа вика звука бубија...
 Ту је младић стао
 И смерно заглед'о се,
 Напајајући око и душу
 Красотом видокруга —
 Неко га свето осећање свлада
 И клече да се помоли:
 „Боже, молим ти се! Сад знадем, ко си.
 Често сам чуо и исказао те,
 Ал' нисам разумев'о твога имена.
 Велика природа ми отвори
 И силу и доброту твоју...
 Нека си хваљен, слављен вечито!“
 Кудгод је ниш'о, свуд му се
 Природа тако дивна чинила,
 Но у њој свуд је човека
 За несретна нашао,
 Јер свуд је кињен бедом и пакошћу.
 И сад је видео,
 Да није он баш најнесретнији,
 Па га је болело,
 Што има још несретнијих.
 За то је пред њим рођено му зло
 Све мање бивало,
 Док га најпосле и заборави —
 Нит' га је глед'о нит' га осећ'о,
 Већ само туђе.
 Прислони главу на камен
 И стаде горко, горко плакати...

XI.

Добро је утубио,
 Што му је учтељ метн'о на срце,
 Кад су се растали
 И кад је од њег новце примио,
 Добро је утубио све,
 И не пропусти, да не испуни.
 Уписао се у школу,
 И учио је марљиво —
 Међ' друговма се одликовао,
 К'о сјајни месец међу звездама,

Чуђаху му се, ал љубљен не би:
 Висина душе његове
 Била је камен, што их тишташе,
 Те, место љубави,
 Подсмех и завист усташе,
 Да на-њага стреле бацају —
 Да га прогоне.

„Што устајете ви на мене!“
 Милостиво би често рекао
 Друговима својим.
 „За што ме, браћо, дирате?
 Та ја не учим ради себе,
 Ја учим ради вас;
 Што ја знам, од тог семена
 Други ће корист скидати,
 Ма когод други, само не ћу ја.
 Ох да ми душу мож'те прозрети,
 Ви би уз мене редом стали сви,
 Волели би ме, као што сад мрзите,
 И као што ја вас љубим.
 Ох, да ми душу мож'те прозрети,
 Провидели би своју слабост сву!
 И не би секли гране дрвету,
 Које ће вам с временом
 Донети хлада, плода,
 Сироти кратковидци ви!...
 Ал' још ћете ме за то љубити,
 Тако ми бога, љубићете ме!“
 За овим збором следо је — смех,
 Речи су биле нова сукија
 Пушци поруге,
 Наперене на срце његово.

С тога с' лагано одби од света
 И све у себе дубље бегаше,
 Клонећ се сваког... Осама
 Једино беше што је тражио,
 Живљаше међу они ликови,
 Што-но их свет за пуне снове држи,
 За које он пак знаде да су то
 Истинска, жива бића, —
 Сенке будућности.

У осами је чит'о, учио;
 К'о *верни* коран,
 Ил' чивут библију,
 Чит'о је марљиво
 Повесницу света.
 Ох повеснице, чудна књига ти!
 Из тебе свако друго проштије:
 Једном си спас, другом проклетнија;
 Једном си живот, другом црна смрт;
 Једноме збориш, мач му пружајућ:

„Иди, бори се, не ћеш за наго,
Помоћ ћеш човечанству читавом;“
А другом збориш: „Метни доле мач,
Залуд би с' борио:
Свет увек мора бити несретан,
К'о пре толико тисућ-летија.“
А шта је чит'о из ње Силвестар?
Шта мишља он, кад руком дрхтавом
Ту књигу заклопи?...
Ово мишљаше:

На грозду пуце баш је мален плод;
Ипак, док сазре, треба — година!
И земља ј' плод, па неки грдан плод;
Па када грозду треба година,
Кол'ко година земљи не треба,
Док буде зрела! Много — тисуће,
Ил' можда милиуни лета требају;
Ал' једном ће без сумње сазрети.
И тада ће се људи њом
До смака света увек сладити.
Грозд зре од зрака сунчевих;
Док буде слатко, колк'о зракова
Морају да га топло огреју,
Кол'ко тисућа, милиуна ли!...
И земља тек од зрака сазире —
Но ови нису од сунца,
Већ то су душе људи великих!
Свак велик дух је такав један зрак,
Ал' само велик дух, а тај је редак;
Па ко би онда мог'о искати,
Да земља брзо сазре?...
Осећам, да сам и ја такав зрак,
Што ће помоћи земљи сазрети.

(Наставиће се.)

Живот је зраков само један дан:
Знам, докле жетва приспе,
Та велика жетва,
Ја ћу одавно заћи већ
И траг маленог дела мог
Изгубиће с' у раду големом.
Ал' ми животу снаге даје свест,
И мирно ћу умрети с помишљу,
Да и ја бејак такав зрак!
На посао —
На пос'о, душе мој!
Не губи дана, часа једнога.
Јер голем је задатак,
А време пролази,
А живот — кратак је.
Шта-ли је цел свету?
Срећа! А средство к њој? Слобода!
За њу, слободу, борићу се ја,
К'о што се многи други борише,
Па ћу и пасти, ако устреба,
К'о што је пало тако много њих!
Прим'те ме, борци за слободу,
Прим'те ме у ваш свети ред!
Застави вам се кунем верношћу:
Ако ј' у мени једне издајничке капи,
Истрешћу је из себе, пролити,
Макар ми на дну срца лежала.

То му је био завет. Не чу га
Човек на земљи, ал' чу с неба бог,
Те узе свету књигу, где-но су
Сви мученици уписани њим,
Па му записа име — Силвестар.

Влагоје Бранчић.

ЗА НАЧЕЛО.

РОМАН МИЛАНА САВИЋА.

ПРВИ ДЕО.

(Наставак.)

VI.

Неколико дана доцније — Јован је седио код куће и спремао се за последњи испит — закуца му неко на вратих. На позив с његове стране отворе се врата и у собу ступи Емилија с књигом у руци.

— Немојте прекидати науку, рече Јовану, који у први мах није знао, да ли да устане са столице или да остане на њојзи, донела сам вам ево књигу, коју сам, мало својевољно, узела из ваше библиотеке. Пре неки дан сте ми говорили о социјалној науци.

То је било за мене сасвим нешто ново, па ме је она занимало. Хтела сам од вас да замолим књигу, која се том науком бави, али вас нисам затекла код куће. С тога сам је узела сама, држећи, да се нећете срдити.

Док је Емилија говорила, Јован је и нехотице устао са столице и приближио се њојзи. На лицу му се показивало неко радовање, што је занима на ука, и он је понуди, да седне на диван.

— Читала сам књигу, настави Емилија и седне на диван, али право да вам кажем, нисам је разу-

мела. Ах, како је то жалосно, што сам тако за-
остала!

Емилија спусти главу и уздана.

— Наше је васпитање сасвим погрешно, па и штетно, рече Јован, а то понајбоље осећа нараштај сам, чим дође до свести и чим осети, шта све не зна. За вас је и био велики скок, што сте одмах узели ту књигу, народну економију. Ево вам Штајнова књига о жени. Ако и није баш нешто ванредно, шта више, ја се и не слажем у свачем с њиме, ипак ће вас бар увести у науку. Садржај те књиге вама је сада најближи, па кад га проучите и схватите, можете прећи на књиге мало тежег и озбиљнијег садржаја.

Јован је међутим извадио из својих књига Штајнову књигу о жени и преда је Емилији.

— Како да нисам наишла на њу, рече ова.

— Па малена је, насмеши се Јован.

— Захваљујем вам, рече Емилија и устане. Нећу да вам сметам даље.

Ту погледи Јована с неким чудним погледом, који је овог довео у малу забуну. Сетио се у тај мах Живкових назора и Рајкових речи, и крв му појури у главу. Али Емилија, задовољна и тим успехом, насмеши се, поклонил се и оде. То је све ишло тако брзо, да је Јован дошао к себи, кад Емилије више није било у соби. Зловољно погледи своју књигу, и како се приближавао час, да иде у болницу, заклопи је и пође. Кад је био у кујни, спази газдаричина врата отворена и у њезиној соби, крај прозора, Емилију, како прегледа добивену књигу. Насмешило се али задовољно и не хтеде проговорити ни речи. Но у тај се мах Емилија окрене и кад га је спазила, насмешила се тако исто чаробно као и мало пре, кад је изашла из његове собе.

— Већ сам почела да је читам, рече тихим гласом. Знаш, да ћете бити строг испитач. А тетка ми није код куће, није ни тетак, те могу мирно бар да се уведем у књигу.

На Јована је наишла опет она струја, која га је мало пре пројурила била. На тренутак није знао, да ли да се приближи њојзи или да оде. Код куће нема никог, само њих двоје а Емилија је умела тако чаробно да се насмеши! Но у тај се мах отворе спољашња врата и у кујну уђе мајстор Флоријан. Чим је спазио Јована, застаде у највећој неприлици; није знао, хоће ли напред или натраг. Из те неприлике избави га Емилија, која му се приближи и у собу га уведе.

— Господин доктор тако је добар, те ми је дао нову књигу, рече и погледи Јована преко Флоријанових рамена. Али овај није тај поглед ни приметио, јер се био таман окренуо да оде.

— Не смем с њиме говорити, рече Флоријан та-

јанствено, кад се уверио, да осим Емилије нема никог више, и свагда сам у неприлици, кадгод га видим. Моја је жена нешто чудна. Знаш, Емилија, настави Флоријан а глас му биваше све тиши и тиши, ја, но, . . . хајд да кажем . . . ја сам љубоморан на тог Турчина.

Емилија се почела грохотом смејати, што Флоријана доведе још у већу неприлику.

— Немој се смејати, рече и погледи плашљиво око себе, а пре свега, немој ми жени казати ништа; знаш, ништа. Видиш, она сад не брани, да се . . . но, да се мало напијем. А то ми је сад први пут рекла, па, видиш, сад ми пиво чисто и не прија.

Емилија се још једнако смејала а Флоријан је долазио све у већу забуну.

— Немојте се бојати, чика Флоријане, говорила је Емилија, господин доктор и не мисли на тета-Агату.

— Хм, а зар она није жена на свом месту? рече сад Флоријан мало нарогушено.

— Јесте, јесте, настави Емилија, али господин доктор зазира од вас.

Флоријан се малко накашље.

— Не бих му ни саветовао, рече одсудно.

У том се отворе врата и госпа Агата уђе у кујну.

— Чула сам ти глас већ на басамацима, рече Флоријану одмах с врата. Зар си се већ вратио?

— Та јесам, рече овај малодушно, па сад ћу сести за посао.

После тих речи уђе Флоријан у собу, натакне наочаре и седне на своје место.

— Јеси ли се разговарала с њиме? шапне госпа Агата Емилији у ухо.

— Јесам, одговори ова тако исто лагано.

— Па шта је?

— Добро је.

— Само тако даље.

— Али, и Емилија се почела смејати, чика-Флоријан је љубоморан на њега, због вас.

— Којешта! намргоди се госпа Агата. Истераћу ја то већ из њега. Никад неће стећи памети!

Пред вече тог истог дана шетао се Јован с Рајком и са Живком по народној баншти. Рајко је баш приповедао, како је прошле ноћи банчио, како се потукао, како је наишла стража, и њих све отерала на полицију. Ту је морао платити десет форината, што је бајаги увредио неког стражара. Живко се слатко смејао и чисто је жалио, што није био у том друштву.

— Зато те није било данас на ручку! примети Живко.

— Пробудио сам се тек после подне, настави Рајко. Онда сам ишао, да се „милдерујем“ чашом

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

пива, и баш кад сам био опет на улици и писам знао, шта да започнем, нађем се с вама.

Док је Рајко тако говорио и Живко се смејао, гледао је Јован све на једну страну и што год је дуже гледао, све се већма мргодио. У једном ћошку простране баште приметио је Емилију у живом разговору с неким младим лепо обученим господином. Емилија је изгледала као да оног нешто моли и преклиње а онај се само подругљиво смешкао.

— Хајдмо из баште, рече Јован нагло. Данас ћу и ја мало да прегардашим.

— Ја имам да се састанем с Бертом, примети Живко, и не могу доћи пре десет сата.

— А ја ти стојим на расположењу, рече Рајко. Чекаћемо те, Живко, код „сунца“.

Сва тројица пођу к изласку али се ту сукобе с Емилијом, која је ишла сама. Јован се ње чинио и невешт; окренуо се на другу страну, Живку, и почео му нешто да говори, шта? није знао ни он ни Живко. Емилија је приметила, како се Јован ње чини и невешт и нешто је текнуло. Одмах је помислила, да ју је морао спасити, како се разговара с оним господином, с Леополдом, с њеним негдашњим љубавником, и стотину разних мисли пројуре јој кроз главу. Одмах изађе и она из баште у упути се управо у стан госпо Агате, да потражи у ње савета.

Госпа је Агата била код куће, а зачудила се, кад је видила Емилију сву усплахирену.

— Видио ме је с Леополдом, рече Емилија госпи Агати у ухо.

— Хм, гуиђала је ова, то је зло; али га он не познаје. Казаћу му, да ти је брат или такво што.

— Па ме се чини невешт, настави Емилија.

— Тако! рече госпа Агата радосно. Онда је опет добро, јер то је знак, да му је неправо а чим му је неправо, ниси му равнодушна. Знаш, ли девојко, да се томе радујем!

— Ја богме не, одговори Емилија.

— Остави засад мени, настави госпа Агата, а сутра доћи после подне, бајаги, да ти протумачи место које у књизи. Ако те шта запита, немој ни пошто да дођеш у неприлику. Ако те не запита, заподени сама разговор, бајаги, ти не знаш, да те је видео с Леополдом — ма да се смем заклети, да га и не познаје — и реци му, како си се нашао... с мојим нећаком, који је трговац-путник, који је јуче дошао а сутра иде опет бог те пита куда. А и ја ћу му рећи, како сам се обрадовала, што сам нашао тог... бангалоза. Па још нешто... али то не иде, не, не.

— А шта?

— Та, хтела сам да кажем, да сам бајаги била

и ја у башти; али кад ми је нећак, за што се нисам и ја ту нашао. Нисте морали бити сами.

Емилија је отишла врло мало утешена а и госпа Агата вртила је нешто главом.

Јован је међутим отишао с Рајком на вечеру. Разговор је водио понајвише Рајко, јер је Јован већином ћутао. Уједаред прекине Јован своје ћутање.

— Верујеш ли ти у верност жена? запита Рајка.

Овај га погледа зачуђено.

— А зашто да не верујем, рече напоследку. Но од куд тог питања, на од тебе?

— Та само онако, рече Јован.

— Ви социјалисте баш много не дајете на ту робу, настави Рајко. Чини ми се, да и у том терате неки комунизам.

— Живко би рекао: Што се тиче туђих жена а не својих, примети Јован.

— А шта би рекао ти?

— Ја опет велим, да тога не сме бити, никако, јер сваки може доћи да жене. Било би сасвим шта друго, кад се не би могло доћи до ње.

— Као на пример са осталим земаљским добрима....

— Да.

— Али ако има који од ваше багре лепу жену а други опет ружну?

— Нек се развенча.

— А деца?

— Нек се сместе у заводе.

— А ко ће платити?

— Обоје заједно.

— Али ако мати не може?

— Онда отац.

— Али ако није ни он богат.

— Онда.... до сто ђавола! Онда би требала држава.

— Па има и таквих завода, на пример војничких, сиротињских, а има и добрих људи.

— То иде далеко. Останимо при првом питању мом. Верујеш ли у верност жена?

— Да сам заљубљен, веровао бих.

— Али заљубљен човек није при свести.

— Онда зависи од уверења.

— Које жене држиш за најверније?

— На сваки начин српске.

— Ко бајаги!

— Србин треба само да узме Српкињу.

— Ти знаш, да је народност за жене најспореднија ствар.

— Али кад си се родио у тој кожи!

— Треба се показати узвишен над тим маленкостима. У осталом, верујеш ли у верност жена?

— То зависи, брате, од среће.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

— Кад од ње зависи, онда у почетку никад не знаш, на чему си.

— Тачо је, али се ипак даје израчунати.

— Хм, ја бих рекао, да то лежи ван сваког рачуна.

— Нешто имаш право. Али напослетку, шта знаш радити!

— А мислиш ли се ти женити?

Рајко заћута малко на то питање.

— Не знам, рече затим, видићу; ма да држим, да би требао свако да се жени.

— Али ако се ожениш, како се мислиш женити?

— Из убеђења.

— Шта значи то?

— Мислим узети ону за жену, за коју држим, да је за мене, и ја за њу. На сваки начин мора бити Српкиња.

— Но, то је споредно; главно је оно, што си пре казао.

У том уђе Живко.

— Знате ли, шта ми се сад десило, рече и седне.

Обојица га погледе зачуђено.

— Онај Бертин сентиментални љубавник, онај Адолф, позвао ме је на двобој.

— Није него роткве! рече Јован.

Рајко се почео смејати.

— Поручио сам му, да може добити батина, кад год хоће, настави Живко и поче мирно пити пива.

— Двобој! Којешта! рече Јован. Опет нека глупа установа из средњег века.

— Али и Ласал погibe у двобоју, примети Рајко.

— Кад је био луд, рече Живко. У осталом, већ сам набавио револвер и само нек ми дође, збрисаћу га као ништа.

— Па како се то збило? запита Рајко.

— Баш се силазим с Бертом, приповедаше Живко, кад ме у ходнику нађу два непозната господина. Берта мало цикне и покрије лице марамом. Они приступе к мени и запиташе ме, јесам ли ја -- ја. На то ми рекоше, зашто су дошли. Ја се почнем смејати и кажем им оно, што сам мало пре почео, то јест, да може добити батина, кадгод хоће. Они почеше викати. На то нађу страши људи и они одоше, али ми рекоше, да ће ме сутра опет потражити. Отправим Берту кући и купим успут овај револвер. Чекаћу их сутра . . . а можда и нећу. Свеједно. Ако ме нађу код куће, показаћу им револвер и, бога ми, опалићу га на њих. Шта ми може бити! Они су рушили у мој стан.

— Хоћеш да тераш љубав! насмени се Рајко.

Јован се мало замислио.

— Треба те њифте у тикву, рече и подигне главу. Не бих ни ја радио другче.

— У осталом, настави Живко, нек нам тај догађај не квари добру вољу. Баш сам ожеднио.

— Та и ја мислим тако, рече Рајко.

— Буца је добар лек, примети Јован.

— Револвер још бољи, дода Живко.

— А пиво најбољи, рече Рајко и куцне се с њима двојицом.

(Наставиће се.)

ШТА ЈЕ СВЕТ?

(ГРИФИЛУС.)

Шта је тај свет, што ме блеском вара?
Како ли то све за мало бива!
Како ли се за часак обара
Све, што се цени, у чем се ужива!
Та све оно, што ми смртни знамо,
Ветрић је само.

Чему данас зора среће руди,
Сутра може у несрећу доћи;
Ко за благом целог века жуди,
У гроб мора сиромашан поћи,
И што стекне, све за другог бива —
Он и не ужива.

К'о бубица, која свилу прави,
Што се тковом зазиђује жива,
Тако многи, што се радом слави,
Смрћу за труд свој награђен бива,
Многог оно, што мудрости води,
Смрти одводи.

Лепу лалу, зато, што је дивна,
Лена мома од струка одваја;

Многу мому опет судба кивна
Са лепоте доводи до ваја,
И ако јој смрт брзо не дође,
Она зло прође.

Кад си чувен и славом озрачен,
Сваки твоје поступке претреса;
А ако си незнан и забачен,
Свака с' шуша над тобом натреса.
Богат мрзак сваком, а сиромаш —
Презрен је одмах.

К'о што бура препуна страхота
Бродом трошним тамо амо луца,
Тако судба на мору живота
Са нама поступа.

Сретан ли је, ко без штете прође!
Сретан ли је, ко прави пут нађе,
Па без вреда пристаништу дође,
А са пута правога не сађе!
Нек се вали ко брегови дижу —
Њега не стижу.

КАКВО ЋЕ ВРЕМЕ БИТИ?

ИСТОРИЈСКА ЦРТИЦА О ТОМЕ.

(Наставак.)

3. Ко се бар нешто метеорологијом бавио, знаће, да се још и данас врло мало знаде о већој каквој свези међу атмосферским појавима. И проћи ће још много воде Дунавом, док се не ухвате прави закони само за најважније појаве у ваздуху и док се не узможе казати, какво ће време бити касније, ако судимо по времену данас. Међутим признати морамо, да у последње дане метеорологија јако напредује, па се можемо надати, да ће доћи и то доба, кад ће се дати доста сигурно прорећи, какво ће време бити.

Мишљења о времену у две су руке.

Једно је мњење, да временом управљају неке над-природне силе и нека виша бића и то сасвим по својој вољи; друго је мишљење, да време зависи од вечитих, непромењивих закона, као што је то и са свима другим појавима у природи.

У оба случаја влада дакле светом неко провиђење; разлика је само у том, што у првом случају појави у атмосфери зависе од ђуди нечије, па како тај неко мења ђуд своју, мењају се и појави: небо се ведри и облачи, ако се тај неко сменил ил мргоди. У другом случају опет сви појави збивају се по законих, који су још од искони постали и који ће вечито остати. Појави се по том другом мишљењу ређају сасвим по неком вечном плану. По овом мњењу је природни закон све и сва и свудсушт.

Не да се тачно казати, који је назор од ова два бољи и тачнији и природнији, с тога се и не упуштамо, да то тумачимо. Једино стоји, да први назор у толико више мора пропадати, у колико више ум људски продире у тајне по атмосфери. Осим тога свака наука, која хоће да напредује, мора се оставити самовољи и ђуди ичије па држати се вечних и непромењених закона.

У најстаријој историји разних народа не налазимо нигде правог природног знања, све су то бајке, гатке и приповетке. Исто тако и дан-данас не знају ништа много онако, како ваља, ни они народи, који су још слабо или нимало изображени.

Тек кад је почело људима више што требати; тек кад се људи махнули пустињског и номадског живота па се настанили на једном месту и земљу обрађивати почели; тек кад се људи намножили и на мањи простор ограничени били; тек кад су људи теже могли подмирити потребе своје: морали се обзирати више на појаве у природи, па размишљати о њима. Тако је човек мало-по-мало стекао баш нека искуства о многим појав ма, који су у свези били са

његовим потребама или су појави јако у очи падали и чешће се збивали.

Искуство је човеку расло сваким даном; човек је и тумачио појаве, али — на своју руку.

Истина искуством би се развијала наука о времену споро но сигурно, да је само није таки у почетку смело друго нешто у развијању јој.

Човек је био необразован, те није знао дати себи тачна рачуна о појавима у атмосфери; уз то научио се већ, да све појаве приписује само живим створивима. Тако је дошао на мисао, да временом морају управљати неки виши духови. Чим је пак човек пао на те мисли, таки је пошао кривим путем, и кад се још више одао фантазији својој, метеорологија морала је престати развијати се и напредовати. Сад већ није више говорило искуство и ум, већ уображење, фантазија. Уображење и разум не стоје једно поред другог, и не могу постојати.

4. Сви народи старога света оваког су мишљења и веровања.

Код изабраног народа, код Израјилђана, Јехова је све и сва. Он је над сваким природним појавом и над сваким законом. Он управља свима појавима и збитијама па и са временом и то потпуно по својој вољи; и у власти му је то.

Својом влашћу знао се Јехова увек послужити, како је кад требало, према приликама и какви су кад људи били: час је пуштао плахи дажд, час је заповедио, да сунце жеже, да спржи све што расте, час је слао благослов и све је родило, час су опет ражљућене стихије бесниле тако, да је свет мислио: дошао је страшни суд.

Кад је Јехова дао заповести свом народу, рече:

„Ако уживите по мојим уредбама и заповијести се моје уздржите и ушчините, даваћу вам дажд на време и земља ће рађати род свој и дрвета ће у пољу рађати род свој.“

Но таки затим прети Јехова народу изабраном, да не само неће испунити обећања свога, него да им неће дати ни кише нити да ће ишто родити, ако заповести његове не послушају:

„Ако ме ни тада не станете слушати, караћу вас седам пута више за гријехе ваше. Потрћу понос силе ваше и учинићу, да небо над вама буде као гвозђе а земља ваша као мјед. Снага ће се ваша трошити узалуд, јер земља ваша неће рађати рода својега и дрвета по земљи неће рађати рода својега.“

И доиста читамо у старом завету, да је Јехова понекад и одржао своју реч.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Јехова је много радио преко својих пророка, па тако вели на уста пророка Илије:

„Тако да је жив господ бог Израјилев, пред којим стојиш, ових година неће бити росе ни дажда, докле ја не речем.“

После три године рече господ Илији:

„Иди и покажи се Ахаву и пустиће дажд на земљу.“

Осим овог места има још много, где Јехова казни покварен народ, а има и места, где им даје сваке благодати,

Јехова све може; он је свемогућ. Чини, шта хоће и на небу и на земљи и у свима дубљинама; на његову реч постаје ватра, туча, снег, бура; на његову заповест пада снег и севају муње; он прави облаке, да из њих туча пада; пред његовим лицем дршћу горе, по његовој вољи дува јужни ветар; глас грома његова потреса земљу, глас северног ветра време и вихор...

И у новом завету покуравају се природне снаге вољи божијој.

Звезда показује пута источним мудрацима, она их води у колибу, да се поклоните спаситељу света; Христос умире на крсту а сунце помрчава, земља се тресе, камен се распада, мртви устају, на реч Христову утишава се бура, умирују се бурни таласи а спаситељ иде по језеру.

Од најстаријих хришћанских времена па све до данас верује хришћанска црква, да бог управља природним појавима и да се они владају по његовој заповести. Зато се молимо у цркви, да бог даде кише, ако је дуго већ није било а за усеве је треба већ, зато молимо бога, да благослови поља, њиве наше и да роде и т. д. Но ретко се управо к богу обраћамо, више му се молимо преко угодника и светитеља његових. Људи се моле свецима а они ће се опет молити богу за нас грешне. Шта више зна се, који светитељ је вољан и кадар што измолити у бога.

Код Србаља св. Никола је помагач на мору, св. Илија громом бије а Огњена Марија огњем пали, св. Пантелија има велике врућине. Народна песма пева:

Петар узе винце и шеницу
И кључеве од небеског царства;
А Илија муње и громове;
Пантелија велике врућине;

— — — — —
— — — — —
А Никола воде и бродове. —

— — — — —
— — — — —
Бог им даде од небеса кључе,
Затворише седмера небеса,
Ударише печат на облаке;
Те не паде дажда из облака,
Плаха дажда, нити роса тиха,

Нит обасја сјајна мјесечина;
И не роди вино ни шеница,
Ни за цркву часна легурђија,
Пуно време за три године;
Црна земља испуца од суше
У њу живи пронадоше људи....

Још више је међу светитеље поделио Србин појаве у природи у овим редовима:

Ев узеше пуње и шеницу
Свет Илија грома небескога
А Марија муњу и стријелу,
Свети Тома печат од облака,
Аранђео јесење бријеме,
А Никола на воду бродове,
Свети Спасе житњег цвијета,
Свети Саво леда и свијега,

— — — — —
А Ђорђије пролетње цвијеће....

Наш народ верује, да св. Илија главом управља громовима, он трчи колима по небу те тако грми; он је громовник-Илија.

По јужној Италији има баш у том погледу чудних ствари. Становници се тамо моле светитељима и светитељкама, да измоле у бога ово ил. оно. Измоле-л, добро је, не измоле-л, криви су и свет их злоставља: меће народ слике тих светаца на кишу ил. на припеку, те стоје тако по више дана.

5. Као изабран народ божији, тако и сви незнабошци верују, да богови воде бригу о времену.

Код Грка је бог богова владао и целим светом и свима природним снагама. Сву своју моћ показивао је у муњи. Кад Зевс десницом муњу баца а левицом штит тресе, страх и ужас овлађује смртним људма. По брежњим врховима скупља Зевс влагу из ваздуха, ту је у облаке претвара па одатле онамо шаље, где свећеници кише моле. Зевс је дакле купио облаке и водио их.

И данас баш наш прост народ држи, да неки грабанцијаши воде облаке; но ти грабанцијаши изгледају много друкчије него грчки бог богова Зевс. Међутим су Грци Зевса представљали више у људском облику, а тако и друге богове. Како су Грци своје богове приказивали као људе, најбоље се види из Омиевих приповедака. По њему се богови туку, један другом о превари ради; Омир пева у двадесетој песми Илијаде, како Зевс шаље богове у бој међу Тројанце и Архивце па им вели, да могу помоћи, коме они хоће, нека раде сасвим по својој вољи. Зевс улива у борце ратоборан дух а уз то од горе грми; брат његов Посејдон опет земљом тресе. Грци су имали богова много, па и за многе друге појаве у природи а не само за муње и громове: беше бог сунца, бог месеца, бог ветра....

И код Римљана био је Зевс први бог над време-

ном а носио је име Јупитар. Он је владао свима појавима у атмосфери а особито муњом и громом, с тога је и имао разне надимке. Јупитар је слао дажд, ал ведрио и небом и светлост слао.

Плиније приповеда, да је у историји много примера, како се људи жртвом и молитвом сачували од муње и грома или је баш и намолили.

По једној старој причи, вели он, на молбу Етрураца појавила се муња, кад је нека грдоба, именом Волта, пустошила њиве па се и Волхинији прибли-

(Свршиће се.)

жавала. Порзена је такође муњу измолио а пре њега више пута и Нума, као што приповеда писац Пизо. И Туло Хостилије покушао је то, но невешто, с тога је и страдао: убио га гром.

Далеко би нас одвело, кад би смо наводили мњења свију старих културних народа, како богови утичу на појаве у атмосфери. Додајемо само, како су и северни народи веровали, да сви појави зависе од врховног бога, и како је муња и гром најстрашнији појав, то врховни бог влада увек муњом и громом.

Стева Милованов.

ИЗ ПЕСАМА А. ПЕТЕФИЈА.

Тече поток...

Тече поток по долини
Ка' сребрна крива пруга,
А по лицу драге моје
Сузе, што их гони туга.

Нек долином тече поток,
Нек се по њој вије, пружа!
Крај њег' на све стране цвати
И мирише рујна ружа.

Ал' ти не лиј сузе, лане,
Не лиј, душо душе моје,
Да не свену на твом лицу
Од њих рујне руже твоје!

Несретан сам био...

Несретан сам био
Увек, целог века,

Ма да не заслужих...
Нема за ме лека.

Несретан ћу бити
Све до саме смрти,
Ал' се тешим, што ће
Наскоро ме стрти.

Бадава зборите!
Крај је мојој срећи;
Знам извесно, да ћу
Скоро у гроб лећи.

Као цео свет...

Као цео свет да држим,
На менека да не пане,
Тако дрхћем, кад ухватим —
Лагану ти руку, лане.

Ив. М. Поповић.

КЊИЖЕВНОСТ.

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ.

ГЕТЕОВ ФАУСТ. Први део. Превео Милан Савић. У Новом Саду, штампарија А. Пајевића. 1885. 8°, стр. 220. — Цена 1 фор.

Прошле године добили смо неколико новитета у нашој књижевности. Да истакнемо само понајзамашније вредности пресаде са стране: с инглеског Шекспировог *Хамлета* у преводу Лазе Костића, с руског Пушкиновог *Ањегина* у преводу Јована Симеоновића-Чокића, и с немачког Гетеовог *Фауста* у преводу Милана Савића.

Шекспир, Пушкин, Гете — највећи песници својих народа, корифеји, који уздигоше дух народа својих до врхунца песничке производње!

Хамлет, Ањегин, Фауст — најсавршенији производи стваралачких ђенија, узор песничког створа, на које Инглец, Рус, Немац с поносом пружа прст!

И — грешни смо ми! — још се не нађе нико, да и једном речи прикаже нашем свету, шта смо добили тим, још нигде нико не прослови ни беле о тако значајним пресадима.

Хамлета је додуше превео још пре неколико година и млађани а рано преминули Коста Станишић. Но баш сам садашњи преводилац истог дела ђенијалног творца нове драме, сам Лаза Костић осудио је тај превод у своје доба у бечкој „Српској Зори“. Костићев превод наградила је „Матица Српска“; а и да није тога, уверени смо, да је Лаза

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Костић, бар како данас у нас стоји, једини дорастао, да преводи Шекспира. Па поред жеље, да нам и што више Шекспирових дела тако преведе, остаје још само та, да његов превод „Хамлета“ што пре — изађе штампан.

Ањегин додуше још није изашао цео. Имадемо тек прву песму у првим бројевима „Јавора“ од прошле године, као оглед на углед. А и тај класични спев изашао је пре овог превода већ од два преводиоца, и то: 1860. год. од Шпире Димитровића Которанина, који је превео од истог песника још „Руслана и Људмилу“ и „Полтаву“, а иначе је вредан преводилац и позоришних парчади, и 1881. год. од самог Ивана Трнског, познатог хрватског песника. Па тим пре треба рећи коју и о Чокићевом огледу. Димитровићев и Трнског превод изашао је латиницом. То додуше не би требало ништа да смета, да се и у нас чита, али на жалост као да нас Србе и Хрвате, један народ бар с једним књижевним језиком, више дели латиница и ћирилица, него што нас и једне и друге дели језик, да рекнем на прилику, од Немаца. Једва да су највиши учени кругови наши прекорачили ту границу. Иначе из публике, за коју понајвише јесу књижевне работе оваке врсте, провирују преко те границе једно на друго, а не могу да се приближе. So nahe und doch so fern! А да би латиничари прештампали што са ћирилице, или ћириличари с латинице, једва да би се који пример нашао. Кад већ нећемо ни ми ћириличари ни они латиничари да се одрекнемо свог писмена, јер нам је с њим свезана и историјска прошлост и карактерна особина, а хоћемо да смо један народ, ваљало би бар што чешће лепше и знатније књижевне производе да прештапавамо својим писменима. У првом реду, мислим, позвани су тому наши белетристични листови. Тако бисмо бар више знали један за другог, а *такво* познавање пре би нас повело братском путањом правом побратимству. Сетимо се оног доба, када су Наполеон М. Шпун и други писали ћирилицом у српске листове, а Јован Суботић и други латиницом у хрватске листове! Да „Ањегин“ излази ево и ћирилицом, ма да је већ двапут изашао латиницом, није прва прилика у нас. Толико је изашло већ разних превода истих дела, често ваљаних превода ћирилицом па латиницом и обратно! Код оваких, код песничких дела је то још и оправдано. Та ето и самог „Хамлета“ имамо ми ћирилицом од два преводиоца. Само не знам, да ли је то увек баш оправдано, кад узмемо у рачун, како је у нас мало књижевних снага, да се троше око једног те истог предмета, и како је у нас узан читалачки круг. — Ми ипак велимо, да Чокић није погрешно, што је и он прегао, да преведе „Ањегина“. Додуше, ни Ди-

митровић, ни Трнски па ево ни Чокић не држе се строго оригинала. Димитровић га је превео у народном десеторцу без рока; Трнски је задржао срок матичин и строфе, али је узео ритам „падајући“ из својих разлога против „растућег“ у изворнику, те му је и метар друкчи; у Чокића је ритам и метар као у Трнског, али и срок слободнији, дакле и он против изворника руског. Али то колико је често врло тешко погодити, још је чешће споредније вредности. Куд и камо је главније, управо *conditio sine qua non* — погодити дух, којим је изворник задахнут, узлетити до духа самог песника. Давно је принозиано правило, да песму треба *преиелати према духу језика и народа*, на који превађаш, а нипошто просто превести. С тога преводиочева душа мора бити сродна души песниковој. Колико је који од ова три преводиоца ближи песнику „Ањегинском“, видићемо кад и Чокић преведе цео спев. Засад толико смемо приметити, без увреде, да се Чокићев превод најлакше чита и, што је главније, да је понајбоље подесио онај заједљиви тон у изворника, слободан полет без усиљености. Чокић би требао да преведе целог „Ањегина“.

Гетеов *Фауст* је изашао у засебној књизи. О њему се већ може рећи суд. Па још нико не рече ништа, — ни из обзира према нашој књижевности, (као бајаги обузели нас не знам какви оригинални производи, па немамо каде, да се обазремо тек и на преводе!) — ни из обзира према самом делу, (као да нам је прече знати за народносну свест писца „Фаустовог“, него за једно од најђенијалнијих дела у светској књижевности; као да немамо куд и камо бољем чему да се научимо од Гетеа и из његових књижевних дела пре, него што ћемо осетити потребу, да с каквим прекором разабрамо за његово убеђење о народности и о политици, кад ни самим Немцима не смета то ништа, да се као Немци бацају с њим на Олимп; као да смо то баш ми кадри ставити, око у око немачком Гетеу каквог свог Гетеа, који је Немца заденоу за појас и својом народносном свешћу!) — ни из пуког пријатељства или освете према самом преводиоцу!

Та, — опрости, бедна, заборављена, беспристрасна Немесида! пријатељство или освета код нас бар често поводе руку нашим „приказивачима“ и „критичарима“. Па ми је то чудније баш у овој прилици... Милану Савићу, који исто толико има критичара, што толико његових књижевних дела не само похвалише, већ и највишим признањем и наградама увенчаше, колико опет има и критичара, који исто толико његових књижевних дела не само прорешеташе на крупно и ситно решето, него до пакла анатемисаше, — е, Милану Савићу не нађе

се нико, да прикаже тако знатно његово дело, као што је превод Гетеовог Фауста. А, можда ћу и згрешити, тек морам се исповедити: ово му је знатније дело него и једно, што је досад урадио, јер овим се покушајем виноу Савић — изнад себе.

Први пут изиђе „Фауст“ (бар с првом чести) у српском руху, па једва да је тек по журналистичној дужности споменут у — библијографији. Има у нас дела, која се хвале и уздижу бар пре, него што угледају света, ако се и умукне о њима говорити, кад изађу из штампе и из књиговештчеве руке. Савићев „Фауст“ није био ни те среће, јер није изишао трошком какве књижаре; а скромност издавачева ето свети се и издавачу и преводиоцу.

Савић је бар *задужио* и *заслужио* код многог и као референат „Матице Српске“ и као писац; а име његово свикли смо, да готово понајчешће читамо под прилозима у овој рубрици наше периодичне литературе.

Освртао сам се на све могуће стране, е да ли ће откуд загрмити гром или озарити дуга Савићевог „Фауста“. Али „куд погледим, свуд је тама“... Дошао сам био најпосле на ту мисао, да или преводиоци „пријатељи“ не смеју да реферирну о његовом преводу, што овај можда сасвим не ваља, — или „непријатељи“ зазиру, јер је можда сасвим добар.

По мом мњењу пак не треба ни ови ни они да зазиру. И сад ми је јасно, шта је! — *Немар!* Да, немар, који се ухватио по нашој књижевности као вилина косица по детелини, па истискује старије стабљике, а млађима се не да подићи; немар, који у првом полету полије и најодушевљенију младу не хладном водом, (вода бар годи!), не ни врелом, да је само опари, него је захвати најљућим мразом, да се никад више пролећу не понада. А што не умори немар, покоси *страначка пристрасност* политичних журнала.

Ко још и преброди Скилу и Харивду, ако ће у гору, мора с вуцима, ако ће у поље, — с Турцима. Ту, богме, нема берићета здравом књижевном развитуку.

Е, па докле тако? —

Недавно добијем писмо од једног врло доброг познаваоца наших књижевно-трговачких прилика. Допустићете, да такав човек може имати искуства. Између осталог, из чега сам и сам стекао више — горког искуства, дознао сам још за једну врло — врло опорну истину. А, да је истина, уверио сам се у толико прилика, разбирајући, које по невољи које по доброј вољи, за многе у нас књижевне појаве.

„Стање наше књижевности“, вели исти, „још је тако јадно, да нити злату не помаже најпријатељскија, нити ђубрету шкоди најоштрија критика.“

Пуче ми пред очима. Па одахнух! Наопако — одахнух! Та, сад бар смем ја, кад је тако, и кад већ нико други неће, смем слободно рећи што — не толико о Гетеовом, већ о Савићевом „Фаусту“! Њему, мислим, бар као издавачу, био му „пријатељ“ иначе или „непријатељ“, нити могу користити нити шкодити. А као преводиоцу-песнику бићу — искрен; шат ме то испомаже! Не аспирирам на дипломатску фотељу; дакле, не може ми нико искреност примити за зло.

Што је увод ето дужи, него што ће бити сама „оцена“ или боље „приказ“ самог превода, то је за то, што је, мислим, баш ова прилика сасвим подашна, да се могу и оне неприлике напред речене и опет пропустити кроз шибе.

Једно ме је још ипак пекло, да л' да се латим тог и онако неблагодарног посла; а то је: што је Милан Савић један од највреднијих сарадника овог листа, те, ако се искажем повољно о преводу, стремкнуче ме, бојим се, опет когод у неки „*Verein der gegenseitigen Bewunderung*“ као „лобцајхбрудера“; а ако се искажем неповољно, може ме већ и уредник одбити, да не изгуби можда свог сарадника. Обраћам се једино правди. „Правда твоја правда је на веки, и слово твоје истина!“

У главном сам већ рекао свој суд, кад сам казао, да не зазиру ни преводиоци „пријатељи“, јер превод није тако лош, да не би смели о њему коју рећи; ни „непријатељи“, јер превод није ни тако добар, да не би имали и они чиме да се задовоље. Превод је толико добар, колико преводилац зна немачки језик; а толико је лош, колико преводилац не зна — српски језик и колико није — дорастао Гетеу. Преводилац се, као што сам већ напред рекао, виноу овим покушајем изнад себе.

Да преводилац зна немачки језик, показао је тим, што је верно превео „Фауста“. Али тиме је уједно показао и то, да не зна српски језик. Не поричем, да не разуме Гетеовог „Фауста“, боже сачувај; али ја сумњам, да би се и самом преводиоцу допао Савићев „Фауст“, да није баш он сам Савић. Српски језик, као што га Савић пише у својим новелама, такођер доста рамље, али ипак подноси. Да Савић оваким језиком пише и своје новеле, којим је превео „Фауста“, мање би подносио и у новелама; а за „Фауста“ је недостојно рухо.

Додуше, јесте језик у „Фаусту“ тежак, песнички и философски; али нема тога ни у једном језику, што се у другом језику не би дало рећи. Не може л' се рећи *једном* згодном речи, опиши; опиши тако, да је истинито, али и *лепо*, песнички и у твом језику. За то се захтева потпуно знање језика, на који превађаш. Један наш врстан научењак тврди, да нико

не може бити ваљан песник, ако не зна скроз свој језик. Има право; само, дакако, уз то треба још бити — песник, Милан Савић пак то није.

Што сам споменуо код „Ањегина“, да песму треба *препевати*, понављам и овде. Фауст, Грета нису Немци, него *људи*. Гете је ђеније; ђенији припадају *човечанству*. Човечанство не зна за *народности* особине; а и ђенији су их бар у многоме збрисали. Дакле, „Фауст“ се да препевати. Превађач, дакле, „Фауста“ не мора се уживити у особине неког народа, и ипак да има све особине свог народа, нити то иде, бар не и једно и друго у једнакој мери. Него превађач „Фауста“ треба и сам да је дорастао ђенију, ако ће да ђенијално дело препева.

По томе ће ко рећи, да ја осуђујем превод и замера Милану Савићу, што је превео „Фауста“.

Не замера. Да чекамо и ми каквог српског Гетеа, ко зна, кад ћемо га добити? А добијемо л' га, зацело нећемо од њега тражити, да превађа, него ствара. Узморамо л' чекати толико, колико су Немци чекали свог, родиће се и прославиће се, умреће и потавниће много мањих ђенија. За сада се тешимо

тима, што је у нас највећи ђеније сам наш народ. Роди л' се, који ће њега наткрилити, надајмо се, да ћемо, ако не што прече и нужније, добити дотле — бољи и превод Гетеовог „Фауста“. Ево, после неколико покушаја покојног архимандрита Саве Павишевића, који је преводио Гетеа, па, у одломцима, и самог „Фауста“, нађе се човек, који се усуди, да изнесе целог „Фауста“, и то бољег; а бољег бар у толико, колико је у опште напредовао народни језик од оног степена, колико га је знао Павишевић, до онога, колико га је ипак Савић могао себи присвојити. Колико би се вињуо *Павишевићев* дух до Гетеовог, могло би се пресудити тек онда, да је и Павишевић изнео целог „Фауста“. Другом, односно трећем српском преводиоцу ићи ће већ лакше помоћу оних Павишевићевих одломака и Савићевог превода.

Када је Савић огласио свог „Фауста“, *натукну* „*Vienac*“, да се и један хрватски песник подухватио тога посла. Добро нам дошао!

Свакако није погрешно Савић, што се латио тога посла, и ако му није испао за руком. „Без муке се песма не испоја!“

П. А—В.

Ж И С Т А К.

ПИСМО ТОДОРА ПАВЛОВИЋА САВИ ТЕКЕЛИЈИ.

САОПШТАВА СВЕТОЗАР МЛ. БАЈИЋ.

Высокородный Господинъ Кралѣвскій Совѣтникъ,
Господине истинно высокопочитаемій!

Я самъ неколико дана одлежао, пакъ тако се догодило, да на драго писмо Ваше прошавше поште отговорио нисамъ, и зато садъ хитимъ јавити Вамъ, да самъ рекурсема Вашимъ у трагъ ушао, кои су забачени были кодъ Секретара Шпецъ као реферрента, кодъ кога смо и мы лично онда были, и кои е одъ дужегъ времена боловао, а и садъ јоштъ болуе. Онај еданъ рекурсъ збогъ 100 ф. кодъ Палатина е подъ ревизиомъ; Консиліумъ е стварь одобрио и подноси Нъ. Величеству ради потверждения; Я љу старати се, да се што пре отпрати. Другій пакъ збогъ дома Пештанскогъ и заведенія сообщіће се Магістрату Пештанскомъ и Матицы, и изискати овы декларацие, гди можете сасвимъ безъ брыге быти. Одъ стране Матице можете напредъ увѣрени быти, да ће се најболя декларација дати, а да се той согласна и одъ Магістрата (даде) моя ће брыга у споразумѣнію съ Господиномъ Дамяновичемъ быти.

Процесъ съ Михаловичемъ ние се овогъ термина јоштъ предузео, нит' е надежде, да ће се предузети.

Владыка никако не дае декларацие; свакояко љу гледати, да се стварь и безъ ове садъ већ еданпутъ прекине.

Јвлямъ Вамъ, да нит' е Тиханъи нит' Станковичка до садъ јоштъ интереса платили.

Каменосечаць свой посао ради и добро напредуе.

Приликомъ овомъ имао бы и едну усердну молбу кодъ Вашегъ Высокородія, ако не љу съ таквомъ досаданъ быти. Общество мѣста Карлова, (могъ рођеня мѣста), зыда цркву и већ е изыдало, и садъ бы му ю овогъ пролећа довршити требало, али се у тескоби налази, не имаюћи, готова новца, пакъ жели у займъ узети до есени, само да посао донде не стои, и надаюћи се, да ту помоћъ нигди пре, него кодъ Вашегъ Высокородія наћи неће, мене е за совѣт питало и умолило за препоруку, ако му намѣрение одобравамъ. Я самъ имъ отговорио, да е молити свагда позволѣно а особито таквогъ благодѣтеля нашегъ, као што е Ваше Вы окородије, и обећао и одъ мое стране нѣну молбу мылости Вашегъ Высокородія препоручити, у колико моя молба мѣста има, и тако обећанъ ово а заедно и дужность есновну извршуетъ, за нѣи Высокородије Ваше мо-

лећи. Увфрити пакъ могу, да Общество има посејане земљ управъ за тај коначъ опредѣлене, и тако кромѣ и иначе безопасности, да е сигурно на есенъ, чимъ плодъ сберу, да ђеду свой дугъ платити; — а иначе морати донде одъ зиданя цркве престати, коя е заиста таква, да ће и другимъ значнимъ Обществима моћи за угледъ служити. Они ђеду доћи Вашемъ Високородію, и я се надамъ, а и молимъ,

* Писмо сво многозаслужног нам књижевника и новинара Тодора Павловића нашао сам међу хартијама † Леонтија Магаршевића, бившег у оно доба придворног свештеника и проповедника Текелијиног у Араду, и ја га по дозволи сина му Павла, општинског бележника у Бали (код Сегедина), износим на јавност, а уједно ми је приметити, да Карловска општина тога пута, у колико сам разабрати могао, није од Текелије, него, како веле од Пере Чарнојевића позајмила новаца, да цркву своју доврши, и вајам је тај након две године дана повратила.

У Црепаји на светог Саву 1886.

Покорный слуга

Ө. Павловичъ с. р.*)

Светозар Мл. Бајић
учитељ.

ЛИСТИЊИ.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Српско народно позориште.) Минула је недеља канда понајбоља била од свију ове године у погледу свежине и округлине глумачкога приказа. Сва четир комада, што су давана у току прошле недеље, одиграна су била ваљано, ма да су два међу њима била нова, један сасвим нов а један са скоро скроз новом поделом улога, дакле наново научен. — Вилбрантова „Асунта Леонијева“ прешла је у четвртак 6. о. м. први пут преко наше позорнице и донела је честитој приказивачици насловне улоге Софији Вујићки депа признања од публике, које су с њом по заслуги поделили Ружић као Алфред, Миљковић као Емил и Милојевић као доктор Клинтн. — У новом је убојном реду после добрих тринаест година у суботу 8. о. м. опет стао на биљегу Гернеров „Нови палмић“ у посрби покојног Лазе Телечког и у овом је убојном реду опет себи освојио терен за коју годину. Борило се баш момачи а Милка је Максимовићева као Мера неуспешном својом животношћу и ђаволанством завредила колајну првог степена. — Старе две глуме, које су поновљене биле прошле недеље, јесу: Скрибова „Чаша воде“ и Бирхџајферкин „Звонар богородичине цркве“. У „Чаша воде“ давала је војвоткињу Мерлабурову Драгиња Ружићка, крајицу Софија Вујићка, Болиброка Ружић, Ебигајилу Ленка Хаџијева и Мешема Десимировић. — У „Звонару“ се у улози Клода по-

кушао новајлија Кестерчанек на искрено рекавши није своју снагу баш сасвим ни преценио. Ако вољно узради на томе, да снагу развије, неће му морати мука бити узалудна.

(Чешко народно позориште у Прагу.) Прошлог четвртка давала се први пут најновија шаљива игра Шамберкова под насловом „Eva Kubánková“. Главна је особа у тој шаљивој игри творничар Кубанек, ограничен човек, који се стрмоглави у политику па хоће да постане посланик и реформатор друштвених одношаја те је рад да инаугурише нову еру. Но напрезања његова произведу управо комичну противност те се ревно творничар омањен врати пређашњем свом занимању. У главну ту радњу улетен је читав низ комичних епизода.

ОДГОВОР УРЕДНИШТВА

Апџелџи у Вршцу. Известили смо се у секретара „Матице Српске“ А Хаџића у оној ствари и дознали смо, да је „Матица Српска“ добила рукописе дела Стеријиних, која су донде већ била штампана.

Исправци: У прошлом броју на страни 192. у изјави С. В. П-а омакла се ова погрешка, која квари смисао: **аузуи** ја а треба **алузија**. Исто тако под рубриком „Књижевност“ на страни 194. стоји **чај** место: **гај** и (чех) место (гех); даље о—t> шистити треба да је о—t> шистити.

Уљудно молим све, којима сам први број „Стражилова“ послао на углед а не желе листа држати, да ми тај први број врате. Њима тај један број није ни од какве вајде а мени ће учинити велику услугу, ако ми га врате. Уједно молим и оне лањске претплатнике, који су лист задржали, да пошљу претплату, јер ћу осми број послати само онима, који донде подмире претплату.

Јован Грчић.

САДРЖАЈ: Сећање. Од Љубинка. — Вељко. Приповетка Милутина Јакшића. (Наставак.) — Апостол. (Петефи.) Превоо Благоје Брагчић. (Наставак.) — За начело. Роман Милана Савића. (Наставак.) — Шта је свет? (Грифијус.) Превоо Вл. М. Јовановић. — Какво ће време бити? Историјска цртица о томе. (Наставак.) Од Стеве Милованова. — Из Песам А. Петефија. Превоо Ив. М. Поповић. — Књижевност. Оцене и прикази. Гетеов Фауст. Од П. А—ова. — Листак. Писмо Тодора Павловића Сави Текелији. Саопштава Светозар Мл. Бајић. — Листићи: Позориште и уметност. — Одговор уредништва. — Исправци.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 фор. на годину. — Рукописи шаљу се уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.

СРПСКА ШТАМПARIЈА ДРА СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА У Н. САДУ.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА